

Antoni Vila Arrufat i el seu món immediat

per Miquel Forrellad i Solà

A. Vila Arrufat, a la cambra de l'hotel (Roma-1923).

He de començar per dir que Vila Arrufat és un contestatari. I el que dic de l'home és aplicable igualment a l'artista. Tot i que aquesta afirmació sorprengui o pugui escandalitzar a algú. Quan contemplem la seva obra aparentment eclèctica, tan serena i equilibrada, i quan observem i gaudim del seu tracte tan delicat, benvolent i tolerant, hi pot haver algun agosarat -em diran- que s'atreveixi a fer una semblant asseveració? Prou veig que caldrà donar explicacions.

Primerament vull recordar que Picasso ha dit coses que també poden sem-

blar paradoxals i sorprenents per als mateixos que s'hagin escandalitzat de l'afirmació que acabem de fer. Heus-ne ací algunes: "Que es pretengui classificar les meves obres en una o altra escola, em fa indignar, perquè jo no sóc ni impressionista ni expressionista. No vull ésser més que un artista. Quan treballa no somnio amb pintar avui en l'estil neo-impressionista o demà amb caràcters futuristes o bé rendir culte demà passat al cubisme. Pertanyo a l'art modern, és a dir que sóc lliure i independent..."

M'agrada consignar ací aquestes pa-

raules, perquè una de les coses que he sentit manifestar amb més èmfasi i convicció a Antoni Vila Arrufat, davant aquells que el volen encasellar dins qualsevol estil o moviment artístic, ja sigui post-impressionista, modernista o noucentista, o qualsevol altre, és un refús rotund a ser adscrit a un estil o filiació artística determinada. Compartint així el sentiment de Picasso -tenyit d'indignació en aquest, i traduït en simple dissentiment en el cas de Vila Arrufat, com escau al respectiu temperament.

Sóc conscient que el terme "contestatari" pot ser considerat anacrònic si es pren en el sentit i amb les connotacions especials que ha rebut darrerament, en relació amb el dilatat període que comprèn l'existència de Vila Arrufat. Vull fer constar, doncs, simplement que aquest terme serà usat aquí en un ample sentit d'inconformisme i desacord.

Entrar a considerar amb profunditat el caràcter contestatari d'Antoni Vila Arrufat ens podria portar a àrdues disquisicions sobre si en la base de tot bon artista hi ha sempre un principi de contestació, les diverses formes en què aquesta es pot traduir, etc. No és tal el nostre intent. Això no obstant, permeteu-me que faci unes simples remarques ja que, com abans insinuàvem, l'aparent serenitat de l'obra del nostre artista i el seu eclecticisme estilístic poden fer creure que la seva pintura és l'antitesi de tota actitud contestatària.

En primer lloc cal fer esment que de la contestació s'ha dit que allò que espera o desitja no és més que "un nou tipus de sistema amb contorns més vagues, en què pugui regnar l'amistat, la igualtat, el reconeixement mutu..." i que "sent un desinterès per qualsevol reorganització institucional que inevitablement derivaria cap a una nova dominació" (Evangelista Vilanova). En segon lloc, cal posar aquestes observacions en relació amb aquelles altres que ens mostren que "com a reacció, per altra part necessària, a la complexitat de la tècnica i de la vida moderna, hom cerca formes simples en el viure humà que compensin les múltiples sol·licituds i tranquil·litzen l'esperit"; i que "la superfluitat no sols enfarfega la vista i l'esperit, sinó que no ens deixa caminar amb lleugeresa pels viarans de la vida ni ens dona una atmosfera de repòs" (Jordi Llimona).

És evident que, com també he insinuat abans, hi ha diversos tipus de con-

testació. I a alguns els porta a demostrar-la amb formes explosives de rebel·lió i de ruptura. A altres, però, no menys contestaris, els porta, i amb no poc esforç, pel camí de recerca d'un equilibri, d'una harmonia contrastant, "contestatària", dels desequilibris i desharmonies que ens envolten. No cal dir que d'aquests darrers és Vila Arrufat. I amb tot això no pretenem fer judicis de valor.

Com és natural, de quan era jove podem trobar expressions més clares i intel·ligibles de l'actitud contestatària de Vila Arrufat, tant en l'home com en la seva obra. N'és una mostra, la seva vinculació a la colla de Sabadell i la seva col·laboració a l'opuscle "L'any que ve", llança d'"Humor Suprasensible", revelador de l'esperit innovador, crític i maquinador dels seus autors -en paraules de l'il·lustre prologuista Josep Carner. En podrien ser també altres dites i fetes de la mateixa colla que contrastaven amb l'ambient local, no tant per revestir formes escandaloses, sinó més aviat incomprendibles o inquietants per a la societat instal·lada i els respectables representants oficials de la intel·lectualitat local. Però destaquem que la inexplicita, per òbvia, sàtira que aquell llibret conté es tradueix senzillament en una "crítica civilíssima, una causticitat reconfortant", preludi de l'inconformisme, essencial sí, però subtil i latent, que informará l'ulterior contestació existencial i artística de Vila Arrufat. Actitud que, en el seu cas, fou propiciada indubtablement per la singularitat del seu ambient familiar.

No sé si els qui hem començat a viure després del primer quart de segle, ens podem imaginar com era i què representava -com era vista- la família de Joan Vila Cinca, al Sabadell de l'època. Si no fos prou conegut, hauríem de començar per recordar que Joan Vila, el pare de Vila Arrufat, s'havia permès el luxe, o si voleu l'excentricitat, d'establir-se i d'exercir professionalment a Sabadell, com artista pintor, en les darreres dècades del segle passat -després dels cinc anys de la seva primera estada a Madrid-, i de crear-hi una Acadèmia de Belles Arts. Per completar el quadre familiar, cal dir que el fill seguiria les seves petjades, i que les dues filles, "Tresita" i Marianna, cursaren estudis de magisteri, professió a la qual la primera es consagrà tota la vida.

A mesura que els fills s'anaren fent grans, i ja d'abans, la casa dels Vila es convertí en la llar i el refugi on trobaren acolliment els sabadellencs d'esperit independent i amb inquietuds artístiques i culturals (doblades, en alguns casos, de sentiments admiratius o d'atracció -avui ja confessables i confessats- per les noies de la casa). Però com havia dit

Joan Oliver, el que captivava especialment alguns fills de "bona família" era l'aire que es respirava i com es vivia en aquella casa; el clima totalment diferent del de les altres llars de la localitat. En bona mesura, era ja aquella una manera de fer i de viure contestatària, contrastant amb la vida ordinària, grisa molt sovint, de la nostra vila.

La capacitat per crear i mantenir un ambient com aquell, bon xic liberal, bon xic bohemí (sota la mirada tolerant i l'esforçat suport de la mare de la casa), no requeria només originalitat sinó també una certa dosi d'intrepidesa en el Sabadell industrial d'aleshores, ple d'homes hirsuts i aqueferats, dominats els uns pel daler o el jou de la feina, i aclaparats els altres per la responsabilitat del negoci o la fàbrica. Només per esmentar-ne alguns, diguem que foren amics o assidus de Cal Vila (ja fos al seu domicili del carrer Escoles Pies, del

carrer de Sant Josep o del del Jardí, on successivament s'anà traslladant) joves pertanyents a famílies sabadellenques de diverses menes: Joan Oliver, els germans Trabal, Joan Figueras, Duran-Camps, Planas Dòria, Vilatobà, Vila Puig, Josep Vives, Maria Teresa Bedós, Marcet, Maurí, Molins de Mur, i tants d'altres. Algun d'ells, per cert, deixaren la fàbrica o les seves ocupacions familiars pels pinzells o per la ploma.

De l'ambient artístic que els Vila -pare i fill-, suscitaren en la nostra ciutat ja se n'ha parlat abastament altres vegades i no em cal ara, doncs, evocar-lo.

Quan l'any 1928, Vila Arrufat es casa amb Josefina Grau -dona de valor, de dots excel·lents, perfectament compenetrada amb el seu marit- i es trasllada a viure a Barcelona, la seva nova llar continua mantenint un semblant clima i el mateix caliu del seu taller de Saba-

El Serrat de Dalt, Sant Sebastià de Montmajor.

dell, i la seva casa és sempre un centre de tertúlia i un lloc d'acolliment obert als qui desitjen compartir la deliciosa, discreta, intimitat d'un amic cordial, ben disposat a escoltar i comprendre, i que sap crear el millor ambient per a una fàcil i agradable comunicació. I és així que el cercle de les seves amistats i relacions personals s'amplia i es fa innumerable.

Però encara que la seva residència habitual s'ha centrat a Sabadell i a Barcelona, Vila Arrufat ha mantingut permanentment una vinculació especial amb el llogaret de Sant Sebastià de Montmajor, on visqué durant una bona part del temps de la guerra civil i on morí el seu pare Joan Vila Cinca. Paratge al qual arribà, per primera vegada, amb el seu cunyat Josep Vives, un calorós dia d'estiu d'ara ja fa més de seixanta-cinc anys.

En aquest món en què vivim, molts han imaginat o tractat de bastir la seva particular "utopia", però ningú no aconsegueix d'abastar-la cabalment (com escau a la semàntica del mot: país que no és enlloc). I és que l'home sovint imagina per defensar-se -com ha estat dit- de la seva realitat quotidiana i com a mitjà d'alliberació (més que no pas d'alienació, com també s'havia dit). Pe-

rò si algú s'ha acostat realment a la seva "utopia", si algú ha arribat a la vora d'aconseguir-la; si algú ha creat un món que li ha permès d'aproximar el seu món quotidià a l'utòpic imaginat, aquest és Vila Arrufat. I vull remarcar que aquesta "utopia" particular no comporta exclusivament l'afincarse a un territori que hom troba més o menys agradable i escaient, sinó també el saber crear, dins aquest marc físic, un ambient, un petit món, que s'acomodi plausiblement -fins allà on és possible- a la pròpia idiosincràsia, i arribi a inspirar caràcter a la manera de viure i al capteniment dels qui hi cohabituen. Un marc peculiar, en el qual la jerarquia de valors acceptada té poc a veure amb la jerarquia de valors imperant en el món més ample en què acostumem a moure'ns. Sense, però, emfasitzar ni enrigidir les postures, per no caure en altres nous convencionalismes, regles o formalitats banals.

Ja fa més de trenta anys que en la reunió de la Fundació Bosch i Cardellach celebrada a Sant Sebastià de Montmajor, amparant-me en la condició o procedència majoritàriament sabadellenca dels allí habitants, vaig dir que aquell lloc era "una colònia sabadellenca, els membres de la qual, tot fu-

gint del traüt i dels convencionalismes ciutadans, busquen confort en el camp, que els és restauració corporal i els omple de pau, i la diversió de llur esperit independent, somniador i vagarívol per mitjà de tota recreació espiritual i artística, sense desdenyar fins i tot, si ve a tomb, la facècia". I en relació amb aquest aspecte facècios dels habitants de Sant Sebastià de Montmajor, afegia que tenia quelcom a veure amb l'humor de "L'any que ve".

Heus ací que l'evolució del discurs ens torna al punt en què hem començat. Ja que l'ambient d'aquest poblet respon a aquella actitud contestatària de que "com a reacció, per altra part necessària, a la complexitat de la tècnica i de la vida moderna, hom cerca formes simples en el viure humà que compensin les múltiples sollicituds i tranquilitzin l'esperit" (segons les mateixes paraules d'una de les frases amb què iniciàvem aquestes ratlles).

Possiblement és aquest racó de món, el lloc en què Vila Arrufat es troba més ell mateix. I és també, ben segurament, aquest racó de món el marc més adient per a conèixer, comprendre i estimar Antoni Vila Arrufat.

Retaule de Sant Sebastià, d'A. Vila Arrufat, que decora el despatx presidencial del Gremi.

Gremi de Fabricants de Sabadell

Fundat el 1559